

Pensjonsordbok

Av Stein Stugu, De Facto, mars 2011

Alleårsregel

Grunnlaget for opptjening av pensjon i ny folketrygd. All inntekt opp til 7,1 G (grunnbeløp) i året skal gi høyere pensjon. Gjelder inntekt i alle år fra fylte 13 år opp til 75 år.

Avtalefestet pensjon (AFP)

Avtale som gir mulighet for å gå av med pensjon (før tidspensjon) fra 62 år. I offentlig sektor gir AFP mulighet for å gå av med pensjon fra 62 år uten å ta ut pensjon fra folketrygden. I privat sektor er AFP nå gjort om til et livsvarig tillegg til pensjon fra folketrygden.

Basispensjon

Pensjon fra folketrygden etter dagens opptjeningsregler (besteårsregler) før levealdersjustering. Benyttes som grunnlag for å beregne hvor mye du får i pensjon ved at basispensjon deles på forholdstallet (se dette) som gjelder for ditt årskull samt valgt uttaksalder.

Besteårsregel

Utgangspunkt for beregning av tilleggspensjon i folketrygden for de som er født i 1953 eller tidligere. Inntekt i de 20 beste inntektsårene, omregnet til pensjonspoeng (se dette) avgjør tilleggspensjon fra folketrygden. Besteårsregelen vil bli gradvis avvirket for alle født mellom 1954 og 1962 slik at de som er født i 1963 eller seinere får all opptjening etter alleårsregelen.

Bruttoordning (Brutto ytelsesbasert pensjonsordning)

En ytelsesbasert pensjonsordning der et visst nivå av sluttlønn garanteres, uavhengig av hva du får fra andre, for eksempel folketrygden. Offentlig tjenestepensjon er en bruttoordning med garantert nivå på 66 % (Oslo kommune, 70 %) av sluttlønn. Full utbetaling forutsetter 30 års opptjeningstid og fortsatt medlemskap i pensjonsordningen når en går av med pensjon.

Delingstall

Delingstallet brukes for å beregne hva du vil få i årlig pensjon med opptjening i ny folketrygd. Din pensjonsbeholdning deles på delingsstallet for ditt årskull hensyntatt uttaksalder. Delingstallet fastsettes på bakgrunn av uttakstidspunkt for pensjon og forventet levealder for ditt årskull.

Fleksibelt uttak

Mulighet for å ta ut pensjon fra folketrygden når du vil etter fylte 62 år (forutsatt at pensjon ved 67 er over garantipensjonsnivå). Uttaket skal være kostnadmessig nøytral. (se dette)

Fondsbaserte ordninger

Ordninger hvor det er avsatt fond for å dekke fremtidige pensjonsforpliktelser/utbetalinger. Private pensjonsordninger og KLP bygger opp fond for å dekke pensjonsforpliktelsene. Derimot er det ikke bygd opp fond for å dekke de fleste pensjonsordningene i Statens pensjonskasse. Utgiftene her dekkes over statsbudsjettet.

Foretakspensjon

Private tjenestepensjonsordninger kalles ofte for foretakspensjon.

Forholdstall

Forholdstallet brukes for å beregne hva du får i pensjon hvis du tar ut pensjon etter 1/1 – 2011 og har pensjon opptjent i dagens opptjeningssystem i folketrygden. Forholdstallet fastsettes med utgangspunkt i uttaksalder og forventet levealder og vil bli høyere når forventet levealder går opp og/eller du tar ut pensjon tidlig. Forholdstall 1 er satt med utgangspunkt i forventet levealder for de som er født i 1943 ved alder 67. Er du født i 1953 og har opparbeidet en rett til 200 000 i pensjon fra folketrygden (ved forholdstall 1) tilsier prognosene for forholdstall at du vil få kr 189 933 i årlig pensjon hvis du går av ved 67 år (forholdstall 1,053). Går du av når du blir 62 vil du få en årlig pensjon på kr 149 142 (forholdstall 1,341).

Fripolise

Dine pensjonsrettigheter fra en privat ytelsesbasert tjenestepensjonsordning hvis du har vært medlem tidligere, men ikke er det når du går av med pensjon. Beregnes med utgangspunkt i hvor mange år du har vært medlem i forhold til hvor mange år det er til pensjonsalder, normalt 67 år. I motsetning til i offentlig sektor er det ingen maksimal grense på 40 år for hva som gir fulle rettigheter. Hvis du har en jobb fra du er 24 til du er 28 hos en arbeidsgiver med en ytelsesbasert pensjonsordning i privat sektor får du en fripolise på 4/43 av full pensjon fra ordningen. Fripolise fra en offentlig pensjonsordning kalles oppsatt rett.

Garantipensjon

Navn på ”minstepensjon” i ny folketrygd med alleårsopptjening. Full garantipensjon tilsvarer dagens minstepensjon, og avkortes med 80 % mot opptjent inntektpensjon. Garantipensjon ytes etter 2 satser, ordinær sats, tilsvarende 1,85 G hvis du er gift eller samboende med en som får pensjon eller har inntekt over 2 G. Høy sats gis til enslige. Eksempel: Du har opparbeidet rett til kr. 100 000 i inntektpensjon. Garantipensjon

(enslig) er 2 G, dvs. kr. 151 282. Du får en pensjon på kr. 171 282 (delingstall 1, dvs. før levealdersjustering og justering for uttakstidspunkt).

Grunnpensjon

Grunnpensjon er det elementet i dagens folketrygd alle har krav på basert på trygdetid i Norge (vanligvis sammenfallende med botid, evt. tid det betales trygdepremie for). Tilsvarende et grunnbeløp (G) for enslige, 0,85 G for gifte og samboende.

Grunnbeløp i folketrygden - G

Grunnlag for beregning av pensjon og pensjonsrettigheter. Grunnbeløpet reguleres hvert år av Stortinget og brukes for å beregne dine pensjonsrettigheter. Grunnbeløpet er fra 1/5 – 2010 kr 75 641.

Indeksring

Se underregulering.

Innskuddsbasert pensjonsordning

Tjenestepensjonsordning der pensjon beregnes på grunnlag av innskudd for den enkelte sammen med avkastning på oppsparte midler.

Inntektpensjon.

Den pensjon du har rett til fra folketrygden på basis av din inntekt. (se pensjonsbeholdning)

Kapitalbevis

Bevis på de pensjonsrettigheter du har opparbeidet i en innskuddspensjonsordning.

Knekkpunkt

Inntektsnivå der opparbeiding av pensjonsrettigheter kan endres. Knekkpunktet for opptjening av tilleggspensjon i folketrygden er 6 G (besteårsregler). For inntekt fra 1G opp til 6 G får du tilleggspensjonen beregnet med 42 % av snittet av de beste 20 inntektsårene. For inntekt mellom 6 og 12 G er opptjeningen 1/3, dvs. 14 %. Før 1992 var knekkpunktet 8 G, med en opptjening opp til 8 G på 45 %, for inntekt fra 8 til 12 G 15 %.

Kompensasjonsgrad

Begrep som brukes for å si noe om standarden på pensjonsordningen. Beregnes som pensjon i forhold til tidligere inntekt. Dagens offentlige tjenestepensjonsordning sikrer en pensjonsgrad på 66 ved full opptjening.

Levealdersjustering

Din pensjon fra folketrygden skal beregnes på grunnlag av forventet levealder for ditt årskull. Når levealder stiger skal pensjon ved samme avgangsalder gå ned. Teknisk gjøres dette ved bruk av delingstall og/eller forholdstall.

Minstepensjon – eller minste pensjonsnivå

Begrepet minstepensjon er nå erstattet med garantipensjon. Minste pensjonsnivå vil likevel være laveste mulig pensjonsnivå fra 67 år, forutsatt at en har full trygdetid i Norge, 40 år. (Trygdetid er for de fleste botid i Norge). Minste pensjonsnivå gis på tre nivåer; lav, ordinær og høy sats. Sats er avhengig av sivilstand og ektefelles inntekt. Lav sats er kr. 120 276 (tilsvarer 1,59 G), ordinær sats kr. 139 932 (1,85 G) gis der begge er minstepensjonister, høy sats er kr. 151 272 (2 G) og gis til enslige.

Nettoordning (Netto ytelsesbasert pensjonsordning)

En ytelsesbasert pensjonsordning der pensjon regnes ut med utgangspunkt i lønn, men utbetaling er uavhengig av hva du får i pensjon fra andre, for eksempel folketrygden.

Nøytral (pensjons)ordning

Begrep som brukes på det forhold at utgiftene til pensjon for staten skal være uavhengig av uttakstidspunkt. Årlig pensjon skal beregnes ut fra forventet levealder for hvert årskull, årlig pensjon skal være lavere ved tidlig enn sent uttak slik at samlede utgifter for staten, forutsatt gjennomsnittlig levealder, skal være like uavhengig av uttakstidspunkt.

Obligatorisk tjenstepensjon (OTP)

Tjenstepensjon som alle ansatte må ha i privat sektor. Minstenivå tilsvarer en innskuddspensjon med innskudd på 2 % av lønn mellom 1 og 12 G.

Omsorgsopptjening (omsorgspoeng)

Opptjening av rettigheter i pensjonsordning for de som utfører ulønnet omsorgsarbeid, for eksempel ved pleie av eldre og syke eller ved omsorg for små barn. Fra 1992 har ulønnet omsorgsarbeid gitt en opptjening i folketrygden tilsvarende 3 pensjonspoeng (inntekt 4 G, dvs. kr. 302 564). Fra 2011 gir omsorgsarbeid en pensjonsopptjening tilsvarende 4,5 G (kr. 340 385). Antall år som gir pensjonsopptjening for omsorg for barn er samtidig satt ned til inntil 6 år pr. barn. (Før var det 7 år).

Oppsatt rett

Dine pensjonsrettigheter fra en offentlig tjenstepensjonsordning hvis du har vært medlem tidligere, men ikke er det når du går av med pensjon. Beregnes med utgangspunkt i hvor mange år du har vært medlem i forhold til hvor mange år det er til pensjonsalder for stillingen, men maksimalt 40 år. Begynner du i en stilling 33 år gammel, slutter ved 37 år

og stillingens aldersgrense er 70 år vil du ha en oppsatt rett på 4/37 av full pensjon. Full pensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning krever derfor flere års medlemskap hvis du går ut av stillingen før pensjonsalder enn hvis du står i stilling til du blir pensjonist. Oppsatt rett fra privat ytelsesordning kalles fripolise.

Opptjeningstid

Den tid du er medlem i en pensjonsordning. Full opptjeningstid er i de fleste ytelsesbaserte pensjonsordninger 30 år, forutsatt at du fortsatt er medlem når du går av med pensjon.

Pensjonsbeholdning

Pensjonsbeholdning er med ny opptjening i folketrygden navnet på dine opptjente pensjonsrettigheter. Med nye opptjeningsregler vil en få en pensjonsbeholdning på 18,1 % av all årlig inntekt opp til 7,1 G (tilsvarende i 2009 kr 511 242). Pensjonsbeholdningen reguleres hvert år med lønnsvekst (G-regulering). En inntekt tilsvarende 400 000 i 35 år gir en pensjonsbeholdning på $(400\,000 \times 35 \times 0,181)$ kr 2 534 000. Prognosene for delingstall for årskull født i 1963 (første med all opptjening i ny folketrygd) er 19,76 ved avgang ved 62 år og 15,59 ved avgang 67 år gammel. Din pensjon vil i så fall bli 128 239 ved avgang ved 62 år, kr 162 540 ved avgang ved 67 år.

Pensjonspoeng

Måte å beregne grunnlaget for tilleggspensjon fra folketrygden. Årlige pensjonspoeng beregnes ved å dele årets pensjongivende inntekt over et grunnbeløp med grunnbeløpet. (gjennomsnittlig grunnbeløp samme år). En inntekt på 400 000 i 2010 vil således gi 4,35 pensjonspoeng. $(400\,000 - 74\,721)/74\,721$. Pensjonspoengtallene for hvert år benyttes for å beregne et sluttpoengtall, som igjen benyttes for å beregne pensjon fra folketrygden.

Pensjonsgrunnlag

Den delen av inntekten som er pensjongivende. I folketrygden er det all arbeidsinntekt opp til 12 G (besteårsregelen) eller 7,1 G (alleårsregelen) pensjongivende, mens det både i offentlig og private tjenstepensjonsordninger er vanlig at pensjongivende inntekt er fast lønn tillagt faste tillegg (ikke overtid og liknende).

Poengår

År med pensjongivende inntekt over 1 G. Forutsetningen for full tilleggspensjon fra folketrygden med opptjening etter besteårsreglene er minst 40 poengår.

Samordning

Har man rett på pensjon fra flere pensjons- eller trygdeytelser, kan pensjon bli samordnet. I offentlig sektor samordnes pensjon med ytelser fra folketrygden slik at folketrygden alltid betales fullt ut.

Samordningsfordeler

I offentlige tjenstepensjonsordning samordnes ikke pensjon med det en får fra folketrygden. For grunnpensjon samordnes det med en beregnet grunnpensjon som er lavere enn det en får (0,75 G, mens en får 0,85 eller 1 G, avhengig av sivilstand). Tilleggspensjon samordnes med det som gir best effekt for den enkelte av faktisk utbetalt tilleggspensjon eller en beregnet tilleggspensjon på grunnlag av sluttlønn. Pensjon vil derfor etter samordning bli høyere enn 66 % av sluttlønn, forutsatt full opptjeningstid og før levealdersjustering.

Sluttlønn

Pensjon beregnes på grunnlag av den inntekt du har når du går av med pensjon. Dette kalles sluttlønnsprinsippet.

Tjenstepensjonsordning

Kollektive pensjonsordninger som er knyttet til arbeidsforholdet.

Underregulering

Pensjon under utbetaling fra folketrygden og offentlig tjenstepensjon skal ikke lenger reguleres opp med lønnsveksten i samfunnet, men med lønnsvekst minus 0,75 %. Dette kalles underregulering.

Ytelsesbasert pensjonsordning

Pensjonsordning der pensjon fastsettes på grunnlag av lønn, vanligvis lønn på avgangstidspunkt.

85-årsregelen

85-årsregelen gjør at en i yrker med særaldersgrense i offentlig sektor kan gå av 3 år før aldersgrensen. Er særaldersgrensen 65 år, kan en forutsatt at summen av alder og tjenestetid er 85 år gå av ved 62 år. (for eksempel kombinasjon av alder 62 med 23 års tjenestetid).